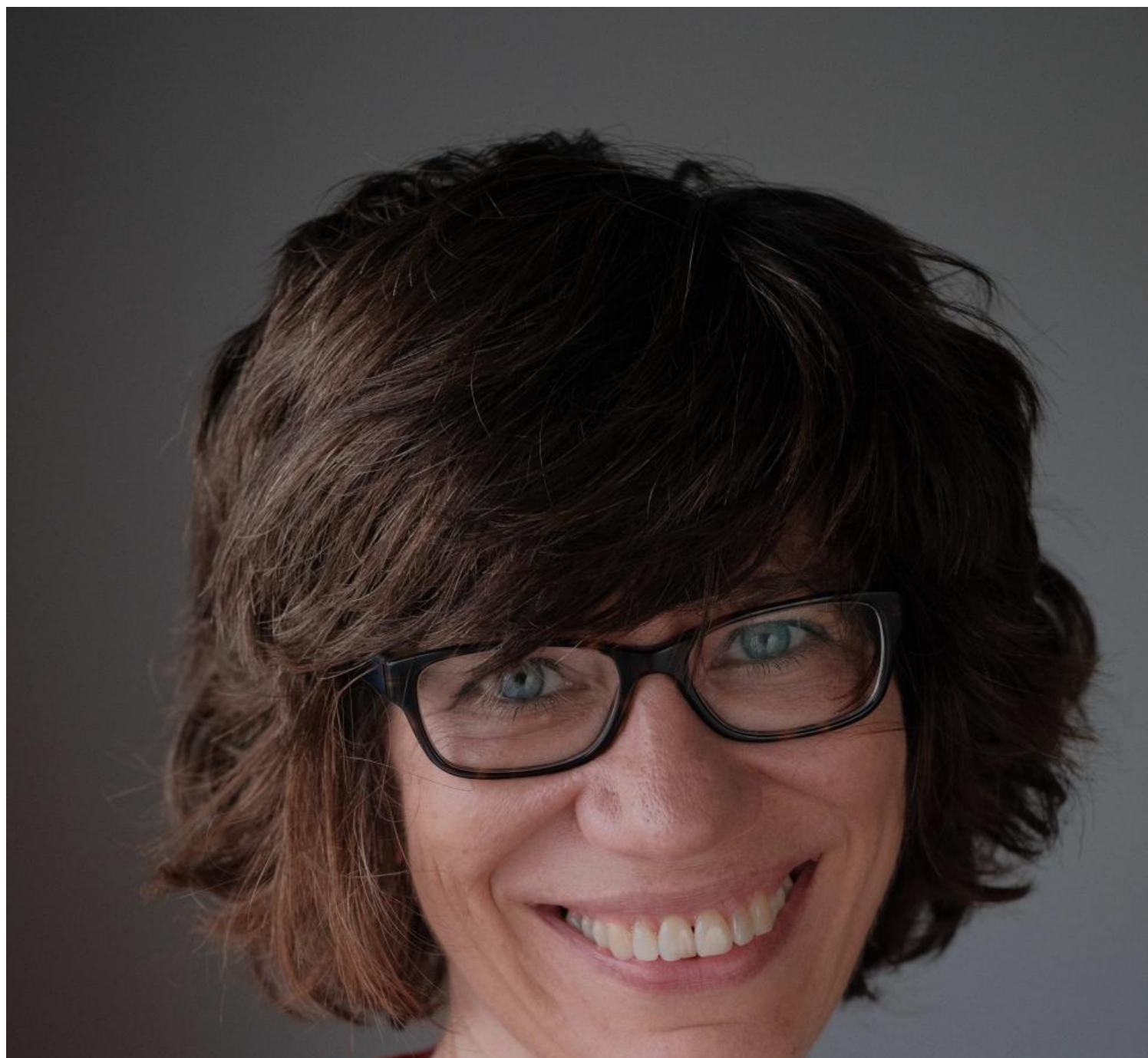

Språklig variation är det normala

Som språkvetare ombeds man ibland ge ett snabbt svar på frågor om hur något sägs eller ska sägas på ett visst språk, till exempel svenska. Att ge ett entydigt svar kan då framstå som överraskande svårt för oss språkvetare. Vi måste ofta bedöma sammanhanget, tänka oss in i vilken situation det handlar om. Det som är rätt i en situation kan vara fel i en annan. Dessutom beror det på vilken svenska man talar om.

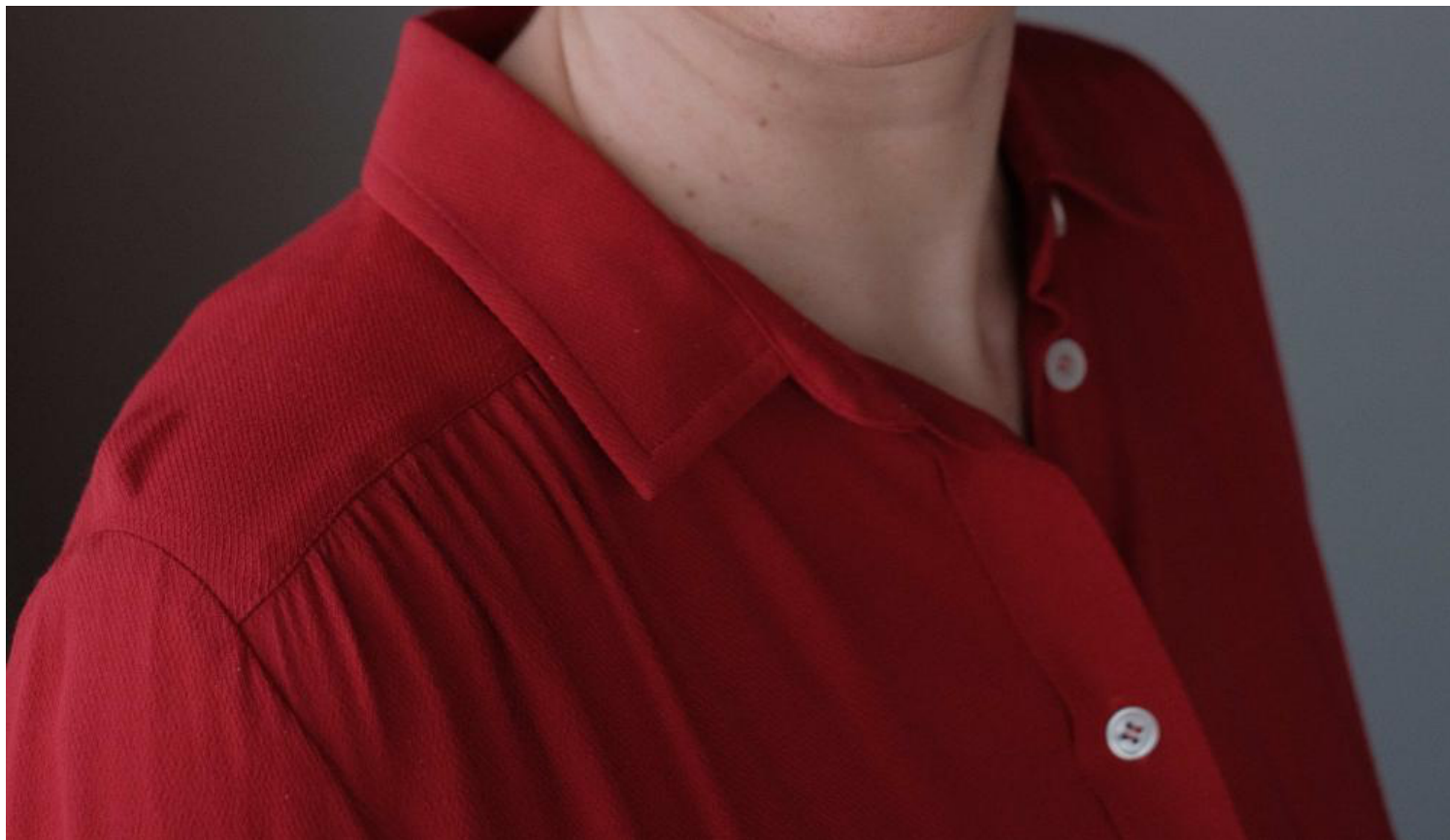

BILD: John Grönvall

Alla språk har flera olika varieteter: språkbruket hos olika grupper av talare skiljer sig mer eller mindre från varandra. Ändå uppfattas varieteterna som tillhörande ett och samma språk. Som exempel kan man ta svenskan i Finland. Vi har å ena sidan en regional variant av det svenska standardspråket, finlandssvenska, som skiljer sig från standardspråket i Sverige, främst i fråga om uttalet (och användningen av vissa ord, finlandismer). Å andra sidan har vi regionala varieteter inom Finland, som varierar på olika sätt och olika mycket både i förhållande till varandra och standardspråket såväl i Sverige som i Finland. Vi har både gamla lokala dialekter (till exempel i Vörå och Houtskär) och lite nyare stadsspråk på mindre och större orter (till exempel i Lovisa och Helsingfors). Dessutom finns det språkbruk som är kännetecknande för ett större område (till exempel västra Nyland).

Rent språkvetenskapligt är ingen av de här svenskorna bättre eller sämre, bara olika.

Dessutom talar vi olika i olika sammanhang. Vi använder inte språket på riktigt samma sätt när vi träffar familj och vänner som när vi ringer upp en myndighet eller deltar i formella möten. Inte heller skriver vi på samma sätt i alla situationer, trots att skriftspråket är mycket mer standardiserat än talspråket.

Det talade språket är alltid primärt i förhållande till det skrivna språket.

Man kan alltså säga att det egentligen inte finns en svenska, utan flera svenskor. Rent språkvetenskapligt är ingen av de här svenskorna bättre eller sämre, bara olika. För att nämna ett konkret exempel är *sätta ner sig* inte i sig sämre svenska än *sätta sig ner* som föredras i Sverige och även av många finlandssvenska talare. När man skriver en text på svenska väljer man kanske ändå att skriva *sätta sig ner* eftersom *sätta*

ner sig inte är ett uttryck som fått plats i det svenska skriftspråket. Trots att man kan skriva *sätta ner sig* till exempel i informella sammanhang i sociala medier går det inte lika bra att skriva som man talar i alla situationer.

Det talade språket är alltid primärt i förhållande till det skrivna språket. När ett skriftspråk skapas och utvecklas blir man ändå tvungen att välja och prioritera bland ord och uttryck som används på hela språkområdet. Ofta prioriteras då språket på ett visst område eller språket hos en viss språkgrupp. Att prioritera är nödvändigt av rent praktiska skäl, men innebär samtidigt att skriftspråket och det talade standardspråket kommer att ligga närmare vissas eget språkbruk än andras. Inte sällan har skriftspråk och talat standardspråk också en koppling till maktstrukturer i samhället. I många fall är det språkbruket i högre sociala skikt på ett visst geografiskt område som blir utgångspunkten när skriftspråket skapas. Så har även fallet varit med svenska. När man själv talar en svenska som ligger nära skriftspråket kan det därför vara särskilt viktigt att komma ihåg att det också finns många andra svenskor och att de är lika mycket värda och lika viktiga för sina talare som ens egen standardnära svenska. Språklig variation är det normala.

Camilla Wide

Skribenten är professor i nordiska språk vid Åbo universitet.